

УДК 061.1(438):39(092)Коль

І. Г. Церковняк

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ ІМЕНІ ОСКАРА КОЛЬБЕРГА В ПОЗНАНІ

Статтю присвячено діяльності Інституту імені Оскара Кольберга в Познані, який здійснив значний вплив на становлення й організацію дослідження, видання і популяризацію наукової та творчої спадщини вченого.

Ключові слова: інститут, О. Кольберг, фольклористика.

Статья посвящена деятельности Института имени Оскара Кольберга в Познани, который совершил значительное влияние на становление и организацию исследования, издание и популяризацию научного и творческого наследия ученого.

Ключевые слова: институт, О. Кольберг, фольклористика.

The article is devoted to the activity of the Oskar Kolberg Institute in Poznań, which made a significant impact on the formation and organization of the research, publication and promotion of scientific and artistic heritage of the scientist.

Keywords: institute, O. Kolberg, folklore.

Для польської і загальноєвропейської культури 2014 рік – знаковий. Цього року науково-мистецька громадськість відзначає 200-річчя від дня народження видатного польського вченого-фольклориста, етнолога, композитора та музикознавця Оскара Кольберга. У рамках святкування ювілею відбулася низка науково-мистецьких акцій, конференцій, семінарів, концертів, виставок тощо, участь у яких узяли провідні культурні інституції Польщі й зарубіжних країн.

Центром відзначення ювілею видатного фольклориста закономірно став Інститут імені Оскара Кольберга – наукова установа, яка вже понад півтора десятиліття є основним орга-

нізатором дослідження, видання й популяризації наукової та творчої спадщини вченого.

Оскар Кольберг – один з фундаторів польського народознавства – залишив глибокий слід у польській науці. Його творча діяльність викликала численні схвальні відгуки сучасників, а наукова спадщина після смерті вченого тривалий час продовжує видаватися, здійснюючи значний вплив на еволюцію фольклористики.

Розвиток сучасної науки диктує потребу адаптації наукової спадщини О. Кольберга, не лише всебічного дослідження й упорядкування здійснених ним записів, їх видання, але й актуалізації цього величезного наукового матеріалу в сучасному культурному процесі, інакше кажучи, переведення праць дослідника з «музейної», «архівної» в актуальну сферу наукового побутування.

Про О. Кольберга написано чимало спеціальних досліджень, його праці віддавна викликають неабиякий інтерес багатьох учених і цілих наукових інституцій. У Польщі вивченням творчої спадщини займається Культурне товариство імені Оскара Кольберга, Музей імені Оскара Кольберга в м. Пшисуха, Польське народознавче товариство у Вроцлаві та Інститут імені Оскара Кольберга в Познані.

Рішенням Сейму Республіки Польща 2014 рік оголошений Роком Оскара Кольберга. 22 лютого 2014 року польська і світова культурна громадськість відзначила 200-ліття від дня народження видатного народознавця. Цій знаменній даті присвячено цілу низку урочистостей, наукових конференцій, симпозіумів, видання праць ученого й досліджень його народознавчої спадщини (90 томів).

Одна з найпомітніших ювілейних подій цього року – міжнародна конференція «Праці Оскара Кольберга як національна і європейська спадщина», що відбулася 22–23 травня в Познані під патронатом Президента Республіки Польща Броніслава Ко-

морівського. Відбулися також інші численні заходи, ініціатором й організатором яких був Інститут імені Оскара Кольберга. Низка культурних заходів з ушанування пам'яті фольклориста завершилася 18 грудня підсумковою зустріччю «Рік Оскара Кольберга в Познані і Великопольщі», що відбулася в Інституті.

Створення цієї поважної наукової установи стало підсумком тривалого процесу організації дослідження, підготовки до друку й публікації наукової спадщини видатного польського вченого. Спорадичні видання й перевидання фольклористичної спадщини О. Кольберга тривали після його смерті до 1958 року, коли була розпочата систематична робота з наукового опрацювання рукописного архіву. При Польському народознавчому товаристві (*Polskie Towarzystwo Ludoznawcze*) у Познані створено наукову лабораторію – *pracownia kolbergowska* – під керівництвом Юзефа Гаєка.

Польське народознавче товариство віддавна ініціювало видання праць О. Кольберга й володіло значною частиною рукописної спадщини вченого. У 1960 році було ухвалено видання «Повного зібрання праць» («*Dzieła wszystkie*») О. Кольберга як однієї з пам'яток тисячоліття Польщі.

Наукову підготовку видання й фінансове забезпечення доручено Польській академії наук. Для реалізації видання на базі Польського народознавчого товариства було створено спеціальну редакцію, яка розпочала свою роботу у Вроцлаві, а з 1962 року – у Познані.

Головою редакції залишився професор Юзеф Буршта, який 1962 року організував невеликий колектив і остаточно сформував редакцію [2, s. 188]. До опублікування «Повного зібрання праць» О. Кольберга долучилися видавництва – Народна видавнича спілка (*Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza*) і Польське музичне видавництво (*Polskie Wydawnictwo Muzyczne*).

Наукову раду «Повного зібрання праць» О. Кольберга з 1962 року очолив професор Юліан Кшижановський, а піс-

ля його смерті в 1976 році й до 2008 року – професор Герард Лабуда. Нині роботою наукової ради Інституту імені Оскара Кольберга керує професор Олександр Посерн-Зелінський, колектив Інституту складають знані польські науковці: Войцех Буршта, Ева Антиборжець, Збігнев Ясевич, Богуслав Лінетт, Лукаш Смолюх та ін.

У середині 1990-х років через фінансову кризу діяльність редакції вимушено призупинили. У 1997 році на її базі було створено спеціальне представництво, а в 1998 році в Познані почав офіційно діяти Інститут імені Оскара Кольберга. У його завдання входять дослідження, підготовка до друку й видання спадщини видатного польського фольклориста. Результатом діяльності редакції, а згодом – Інституту, стало досягнення цілісності наукового доробку О. Кольберга, вироблення спеціальних прийомів редакційного опрацювання архіву вченого, систематична науково-дослідницька робота, видання 85 томів «Повного зібрання праць» та багатьох інших фольклористичних, етнологічних та музикознавчих досліджень.

Інститут імені Оскара Кольберга провадить широку видавничу діяльність, друкуючи значну кількість етнологічних праць. Скажімо, 2014 року вийшла науково-популярна біографія вченого, створена Агатою Скруквою – відомим фольклористом, дослідницею наукової спадщини О. Кольберга [4]. У монографії висвітлено життєвий шлях О. Кольберга, становлення й еволюцію його фольклористичної концепції. Цінним і по-сучасному актуальним є додаток до видання: диск-аудіокнига з текстами, виконаними Кшиштофом Ковалевським, а також зразки народного музикування із записів О. Кольберга.

У центрі уваги науковців Інституту імені Оскара Кольберга – передусім перевидання надрукованих за життя видатного вченого праць, а також підготовлених у рукописах фольклористичних збірок. Проте значна частина рукописної спадщини О. Кольберга залишалася тривалий час в архівах, оскільки міс-

тила нотатки, коментарі, варіанти текстів, мелодій тощо, які не призначалися для друку, але містили цінний матеріал. Його цінність визначається зафіксованими фактами і способом їхнього опрацювання, тобто цей матеріал розкриває багато таємниць наукової методики знаменитого фольклориста. Робота Інституту імені Оскара Кольберга характеризується надзвичайною увагою й шанобливим ставленням до оригінальних історичних видань праць фольклориста, водночас має спеціальну мету надати цим виданням сучасного наукового опрацювання. Скажімо, у рамках «Повного зібрання праць» О. Кольберга фотоофсетним способом перевидано 36-й том 1907 року «Волинь» («*Wołyń*»), проте на цьому наукове опрацювання тому не припинилося. Був підготовлений до друку 84-й том «Волинь. Додатки до т. 36» («*Wołyń. Supplement do t. 36*»). Концепція і структура цього тому заслуговують на окремий розгляд, оскільки ілюструють основні принципи роботи колективу Інституту імені Оскара Кольберга, що стосуються наукового опрацювання, публікації та коментування праць фольклориста.

Том 84 «Повного зібрання праць» Оскара Кольберга (Познань, 2002) упорядкувала з рукописних архівів і друківаних джерел Агата Скруква, музикознавче опрацювання здійснила Анна Руда. У передмові наведено докладну характеристику фольклористичних експедицій О. Кольберга на Волинь, обґрунтовано принципи створення наукового апарату «Додатків», з'ясовано труднощі, які постають при коментуванні волинських рукописів О. Кольберга. Том містить неопубліковані етнографічні та фольклористичні матеріали з Волині, а також коментарі до текстів і мелодій із 36-го тому, упорядкованого 1907 року Ю. Третьяком. Це історичне видання вміщувало лише три описи весілля й 534 пісні та мелодії. Решта матеріалів, що не ввійшли до тому, залишалися неопублікованими в рукописному архіві О. Кольберга. До них належать записи до розділів «Край» («*Kraj*») і «Населення» («*Lud*»), описи календарних та родин-

них обрядів, понад 400 пісень і танців. Ці записи були здійснені здебільшого самим О. Кольбергом або розшукані ним під час подорожі на Волинь 1862 року. Окремі матеріали взято з тогочасних видань, які сьогодні важко знайти в бібліотеках. У «Додатках» уміщено чимало унікальних подробиць, що їх не було висвітлено у виданні Ю. Третяка, надано уточнену інформацію про час і місце запису матеріалів, словникові пояснення, Кольбергові зауваження, варіанти текстів і мелодій, які не ввійшли до тому тощо. Неабияку цінність має вичерпна бібліографія, що фіксує всі праці про Волинь, посилання на джерела, використані в рукописах О. Кольберга. «Додатки» разом із 36-м томом становлять найповніше видання фольклорних записів пісенної та музичної народної культури Волині, значення якого для сучасної науки важко переоцінити.

Нині готується до друку 85-й том «Повного зібрання праць» О. Кольберга, який міститиме повну наукову біографію вченого. Завдяки тривалій праці багатьох дослідників вона охоплюватиме життєвий і творчий шлях видатного фольклориста, характеристики концепційних засад його збирацької та видавничої діяльності. Не менш важливим завданням тому є всебічний розгляд наукової спадщини О. Кольберга, аналіз його праць і їхнього значення для розвитку польської фольклористики.

Окрім вивчення й видання наукової спадщини О. Кольберга, Інститут долучається також до багатьох інших проектів згідно з рекомендаціями «Конвенції про охорону всесвітнього культурного і природного спадку». Одним з найважливіших напрямів діяльності Інституту імені Оскара Кольберга є переведення в електронний формат архівних звукозаписів польського музичного фольклору 1945–1992 років.

Науковий доробок О. Кольберга донині не втрачає своєї актуальності ні в плані цінності здійснених ним і його послідовниками народознавчих видань, ні в плані розроблених дослідником методологічних принципів, які покладено в основу

сучасного комплексу етнологічних дисциплін. Саме тому виняткове наукове значення сьогодні має праця вчених Інституту імені Оскара Кольберга, які здійснюють систематичне дослідження, підготовку до друку й видання цілісної спадщини видатного польського фольклориста.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oskarkolberg.pl>.
2. Etnografowie i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne. – Wrocław ; Kraków, 2007. – Т. 2.
3. *Jaworska E.* Działalność folklorystyczna Komisji Antropologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie // *Dzieje folklorystyki polskiej 1864–1918* / pod red. H. Kapeluś i J. Krzyżanowskiego. – Warszawa, 1982. – S. 181–189.
4. *Skrukwa A.* Oskar Kolberg 1814–1890 / Instytut im. O. Kolberga, Instytut Muzyki i Tańca. – Poznań, 2014.

SUMMARY

The article is devoted to Oskar Kolberg Institute in Poznań, its history and work. The preparation for the publication of Kolberg's legacy started in 1958, in the so-called «Kolberg Study» created by the Polish Ethnological Society (PTL) in Wrocław by professor Józef Gajek. A separate Editorial Office of «The Complete Works of Oskar Kolberg» (CWOK) was established to accomplish the task.

The Oskar Kolberg Institute in Poznań was established at the beginning of 1998 and has continued the work on Kolberg's legacy to the present day. The main outcomes of the Institute's work are the recognition of the legacy of Kolberg, the development of specialized editorial techniques based on systematic scientific research, the publication of 81 volumes of CWOK as well as many other works from the disciplines of folklore studies and musicology. On May 22–23, 2014 in Poznań was held the International Conference «The Work of Oskar Kolberg as National and European Heritage» to commemorate the 200th anniversary of the birth of Oskar Kolberg. The conference was organized under the patronage of the Polish President Bronisław Komorowski.

Keywords: institute, O. Kolberg, folklore.